

AHLÂK VE DEMOKRASİ

Morality and Democracy

Emile BOUTROUX

Prof. Dr., Fransız Akademisi Üyesi, Fransa [ror.org/02jvqj155](https://orcid.org/02jvqj155)
Prof. Dr., Member of the French Academy, France

Çeviren / Translator:

Osman Zahid ÇİFÇİ

Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Felsefesi Anabilim Dalı, Konya, Türkiye [ror.org/045hgzm75](https://orcid.org/045hgzm75)
Assoc. Prof., Selçuk University Faculty of Islamic Sciences Department of Philosophy and Religious Studies Department of Philosophy of Religion, Konya, Turkey
 zahid.cifci@selcuk.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-0348-594X>

Makale Bilgisi / Article Information:

Makale Türü / Article Type: Çeviri / Translation
Geliş Tarihi / Received: 11.05.2023
Kabul Tarihi / Accepted: 26.05.2023
Yayın Tarihi / Published: 15.06.2023

” Atıf / Cite as: Boutroux, Emile. “Ahlâk ve Demokrasi”. çev. Osman Zahid Çifçi. *Mütefekkir* 10/19 (2023), 277-285. <https://doi.org/10.30523/mutefekkir.1312496>

© Telif / Copyright: Published by Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi / Aksaray University Faculty of Islamic Sciences, 68100, Aksaray, Turkey. Tüm Hakları saklıdır / All rights reserved.

🔍 İntihal / Plagiarism: Bu çalışma hakem değerlendirmesinden geçmiş, bir intihal yazılımı ile taranmıştır. İntihal yapılmadığı tespit edilmiştir. This article has gone through a peer review process and scanned via a plagiarism software. No plagiarism has been detected.

AHLÂK VE DEMOKRASİ*

Ahlâk nedir? Sokrates buna kendine hâkim olma ve kendini yönetme sanatı diyordu. Öğrettiği tek temel erdem egemenlikti (*éyKpâTela*): kendi üzerinde egemenlik. Demokrasi de halkın kendi kendini yönetmesi anlamına gelir; halkın halk tarafından yönetilmesi. Sonuç olarak, demokrasi ahlâkî düşüncenin siyasete açık bir şekilde uygulanması değil midir? Demokratik yönetim ve ahlâka dayalı yönetim tek ve aynı şey gibi görünmektedir.

Tarihsel gerçeklik etimolojiye dayanan bu çıkarımı doğruluyor mu? Gözümüze çarpan ilk şey, demokrasi olarak adlandırılan yönetimlerin aşırı çeşitliliğidir. Demokrasi kavramının iki unsuru iki kavramdan oluşur: halk ve hükümet. Bunların her birine çok farklı yorumlar getirilmiştir.

Genel olarak konuşacak olursak, hükümet kelimesinin üç anlamını ayırt edebiliriz. İlkinde göre, yönetmek mutlak otoriteyi kullanmaktır. Yönetici, kelimenin tam anlamıyla, bu egemenliğe atfedilen köken veya temel ne olursa olsun, egemenliği elinde tutar. Tüm haklara sahiptir ve eylemlerinden dolayı yönettiklerine karşı hiçbir şekilde sorumlu değildir. İkincisine göre, hükümet temelini yönetenler ve yönetilenler arasında açık ya da zımni bir sözleşmeden alır. Bu sözleşme, hükümetin yer alması gereken genel koşulları belirleyen ve her iki taraf için de eşit derecede bağlayıcı olan bir anayasa ile ifade edilir. Üçüncüsüne göre, herhangi bir sözleşmeden bağımsız olarak hükümet, ulusu temsil ederken, insan toplumlarının ve bireylerin doğasında var olduğu kabul edilen ve dolayısıyla devredilemez ve tüm kurumlardan üstün olan bazı hakları tanımalı ve bunlara saygı göstermelidir.

Birinci tür hükümet mutlakiyetçilik, ikincisi anayasacılık, üçüncüsü ise liberalizm olarak adlandırılabilir. Hükümet kelimesi bu şekilde farklı şekillerde yorumlanırken, aynı şey halk kelimesi için de geçerlidir. Halk bölünmez bir bütün oluşturuyormuş gibi düşünebiliriz. Bu durumda, Devletten ayrı olarak bireylere, gruplara veya topluma özgü haklar söz konusu olamaz. Taraflara atfedilen haklar, bütünün egemenliğinden kaynaklanan refleks haklardan başka bir şey olamaz.

Öte yandan, halkı yalnızca doğal ve etkin bir varoluşa sahip gerçeklikler olan bireylerin toplamı olarak da görebiliriz. Bu durumda halk, bir birim olarak, bir soyutlamadan başka bir şey değildir. Hiçbir hile somut birimin gerçekliğini, hakkını, dokunulmazlığını soyut birime, doğal varlığın yapay varlığa, bireyin Devlete aktaramaz. Bu sistemde Devlet ödünç alınmış bir varlığa ve hakka sahiptir.

Ayrıca bireylerin gerçekten birbirlerinden bağımsız olmadıklarını, ancak ilerlemelerini, hatta varlıklarını imkânsız hale getirmeden

* Bu çalışma Zorunsuzluk Doktrinini'ni ortaya atan Fransız Akademisi üyesi Emile Boutroux'nun 1921 yılında *The North American Review*'in 214. cildinin 789. Sayısında, 166-176. Sayfaları arasında yer alan yer alan "Morality and Democracy" başlıklı makalesinin tercümesidir.

vazgeçemeyecekleri dayanışma ilişkilerini sürdürdüklerini de düşünebiliriz. Bu nedenle, siyasi ya da mesleki gruplar gibi yakın bir şekilde birleşmiş bireylerden oluşan grupları gerçek birimler olarak kabul edeceğiz ve halk, ortak bir ulusal yaşam tarafından birbirine bağlanan grupların bütünü olacaktır. Dahası, ulusal temsilde farklı gruplara, kendi önemleriyle orantılı olarak eşit olmayan parçalar atfedebileceğiz.

O zaman bu gruplar arasında, kendilerini aktif, üretken ve yararlı ya da kısır, asalak ve başkalarının emeğini sömüren olarak göstermelerine göre derin bir ayırım yapabiliriz. Siyasi açıdan halkın, belirli bir ülkede yaşayanların tamamıyla karıştırılmayacağı, ancak sadece işçi adını gerçekten hak eden yurttaşlar sınıfından, yani işe yaramazları ve asalakları ortadan kaldırmak amacıyla birleşmenin gerekliliğini anlayan tamamen uyanmış proletaryadan oluştuğu teyit edilecektir. Bu anlayışa göre, işçilerden farklı olan sınıflar, insanlığın evrimi tarafından mahkûm edilmiş ve yok olmaya mahkûm bir geçmişin kalıntıları olarak kabul edilir. Örgütlü toplumların görevi bu yok oluşu hızlandırmaktır.

Herhangi bir ulus söz konusu olduğunda halk kelimesinin farklı anlamlarına ilişkin olarak az önce söylenenler, on sekizinci yüzyıldan bu yana pek çok kişinin hararetle kurmayı arzuladığı uluslar ligleri için de geçerlidir. Bir ideal olarak, uluslararası bir demokrasi tasavvur edebiliriz. Bu şekilde esinlenen uluslararası gruplaşmalarda, örgütlenmelerinin ilke ve amacını kendilerinde barındıran önemli birimler olarak görülmesi gereken unsurlar nelerdir?

Bazılarına göre, her ulus kendi başına mutlak bağımsız bir birliktir ve kendi kaderini tayin etme hakkına sahiptir. Diğerlerine göre ise uluslar, uluslararası demokrasi fikrinin az ya da çok yakın bir federasyonda, hatta uluslararası bir devlette ifadesini bulabilmesi için saygı gösterilmesi ve organize edilmesi gereken dayanışma bağlarıyla birbirlerine daha da bağlı hale gelmektedir.

Yine, genel olarak, herhangi bir ulusta olduğu gibi insanlıkta da bazıları iki sınıf birey arasındaki ayrımı temel olarak görmektedir: işçiler ve asalaklar; herhangi bir demokraside olduğu gibi uluslararası demokraside de bu iki sınıftan sadece birinin vatandaşlığa sahip olmaya ehil olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle, sadece proletaryanın, yani sadece ve sadece günlük işleriyle geçinen insanların, evrensel Cumhuriyetin yurttaşları adını ve haklarını hak ettiklerini iddia ederler. Bu sınıfın dışında, herhangi bir uluslararası hakkın meşru olarak atfedilebileceği hiçbir insan kategorisi yoktur.

Demokrasi anlayışlarındaki bu aşırı çeşitlilik, demokratik rejimin ahlâkî anlamı ve pratikte mümkün olduğu kadar bu rejimin ideal biçimine ulaşma arzusu tarafından mı belirleniyor?

Demokrasiyi tanımlarken siyasetçilerin genellikle izlediği ilkeyi keşfetmeye çalıştığımızda, bu ilkenin hak fikri olduğunu görürüz. İnsanların ödevden ziyade haktan bahsetmeye, ödevi haktan ziyade ödevle tanımlamaya daha hazır olmalarının nedenlerini incelediğimizde, teorisyenlerin bunları metafizik veya dini eğilimlerden şüphelenilebilecek her türlü kavramı reddetme ve kesinlikle pozitif ve bilimsel olarak kabul edilebilecek olanları muhafaza etme kaygısında özetlediklerini görürüz.

Bu anlamda hak kavramı oldukça tatmin edici görünmektedir, çünkü matematiksel bir kavram görünümüne sahiptir ve mükemmel bir şekilde tanımlamaya ve tündengelimlere elverişlidir. Gerçekten de Hukuk Bilimi, kıyas tarafından yönetilen rasyonel bir Bilim görünümüne kolayca bürünür.

Burada görünüşün aldatmacasına kapılmıyor muyuz? Gerekli olduğu üzere, hak kavramında biçim ve madde, mantıksal unsur ve gerçek içerik arasında ayırım yaparsak, bilimsel bir doktrin tarzında, siyasetin ilk ilkesi olarak hak doktrinini açık ve kesin olarak görmekte haklı olur muyuz?

İnsanların kendi hakları olarak adlandırdıkları şeyi kavrama biçimleri çok farklıdır. Hak kavramı bir zorunluluk kavramını içerdiğinden, bir insan kendisine bir hak atfettiğinde, dünyada hiçbir şeyin bu hakka ilişkin iddiasına karşı gelemeyeceğini hayal eder. Mutluluktan payıma düşeni almak benim hakkımdır, der biri: dolayısıyla toplum bu adamın kendisini mutlu etmesini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Bir grup yurttaş, şu ve şu özgürlükler bizim hakkımızdır: dolayısıyla yasalarınız bu özgürlüklere sahip olmamızı güvence altına almadığı sürece kötüdür, der.

Kişinin kendisine özel bir hak atfetmesinin dayanağı nedir? Bu soru her zaman sorulmaz ya da daha ziyade çok ani bir şekilde cevaplanır. Genel olarak konuşacak olursak, insanların varoluşları için gerekli gördükleri şey, kendi tasavvurlarına göre, onlara haklarıymış gibi görünür. Biçimiyle ele alınan fikrin kanıtı kolayca maddeye aktarılır. Zihnin bu eğilimi iyi bilinir ve tanınır. Mantıksal olarak ele alınan kavramın kanıtından içeriğin nesnel doğruluğunu çıkaran ontolojik sofizmi üretir.

Gerçek ya da hayali ihtiyaç kavramını, arzuyu ya da keyfi iradeyi bir tarafa bırakırsak, sürekli olarak başvurulan bir kavram vardır: eşitlik kavramı. Hak, iddia edildiğine göre, tüm insanlarda eşittir.

Bu iddianın anlamı nedir?

İddia ettiğiniz gibi, kelimenin pozitif bilimlerde yorumlandığı şekliyle, kesinlikle deneysel kavramlar dışında hiçbir şeyi kabul etmemeye kararlı mısınız? Eğer öyleyse, bu iddia savunulamaz. Doğa bize birbirine eşit iki şey sunmaz; varlıkların eşitsizliği, dünyamızın temel olgusu olan hareket ve değişimle sonuçlanan durumun ta kendisidir. Eşitlik ancak homojenliğe, yani dağılmaya, hareketsizliğe ve mutlak ölüme ulaşmış bir dünyanın parçacıkları arasında tasavvur edilebilir.

Ve eşitlik kavramı gerçek hayatta hak kavramıyla birlikte nasıl verili olarak kabul edilebilir? Hakkın değerle ölçülmesi gerekmez mi? Ve cahil, tembel ve kötülerin bilgili, çalışkan ve erdemli olanlarla aynı haklara sahip olması mantıklı mıdır?

Kuşkusuz hak eşitliği kavramı iyi ve adildir; ancak özel ve ideal bir kavramdır. Ne hak kavramının içinde yer alır ne de doğa tarafından dayatılır. Belli bir yemini, vicdanın belli bir diktesini temsil eder. Ve eğer vicdan olgulara ve hatta bir bakıma doğanın genel gidişatına bu kadar karşıt bir durumu iddia ediyorsa, o zaman bu, saf ve basit bir şekilde doğal bakış açısını değil, kesinlikle ahlâkî bakış açısını benimsemek anlamına gelir; bu, şeylerin ahlâkî düzeninde, tüm makul varlıkların aynı şekilde akla göre hareket etmelerine ve kaderlerini gerçekleştirmelerine izin verilmesi gerektiği anlamına gelir. Hak kavramına uygulandığında eşitlik kavramı ya tamamen olumludur ve bu nedenle boş ve yanlıştır ya da doğru ve üretkendir, bu durumda özellikle ahlâkî olur.

Birçoklarının, bireysellikten vazgeçmeden, bireyin kabuğundan çıkmasına ve hemcinsleriyle ilgilenmesine karar verebileceklerini düşündükleri dayanışma kavramı için de aynı şey geçerlidir. Bu kavram kesinlikle pozitif ve nesnel anlamıyla yorumlanırsa, kendisinden beklenen kuralı yerine getirmeye muktedirdir. Doğa gerçekten de bize, kendimize zarar vermeden kaçamayacağımız dayanışma ilişkileri sunar. Aynı zamanda, tüm gücümüzle çözme eğiliminde olduğumuz ve olmak zorunda olduğumuz ilişkiler de yaratır. Anne ve çocuk arasındaki dayanışma çok kıskanç bir şekilde korunamaz ve geliştirilemez. Sağlıklı ve hasta, iyi ve kötü, makul ve aptal insanlar arasındaki dayanışma, haklı olarak karşı çıktığımız bir kötülüktür. Canlı bir varlık kısmen çevresiyle bir bütündür ve kısmen de çevresinden bağımsızdır. Uygarlık, sayısız doğal dayanışmanın ortadan kaldırılmasıdır. Hak kavramını belirlemek ve yönlendirmek için başvurduğumuz dayanışma gerçekte ahlâkî bir kavramdır. Ahlâk, çabalarının doğanın kendi haline bıraktığından daha asil, kalıcı ve insanlığa layık yaratımlarla sonuçlanması için insanların bir araya gelmesini ve tek bir bedenün üyeleri olarak hareket etmesini gerektirir. Bu nedenle, bireyin kendi gelişimini, diğerlerinin de gelişimini sağlayacak bir yaşam biçimi içinde araması bir görev olarak kabul edilir.

Bilim dışı kavramlara başvurmaksızın hak fikrine bir içerik kazandırmak için gösterilen en büyük çaba, kuşkusuz, hakkı ulusların ve hatta bir bütün olarak insanlığın genel evrimine dayandıran sosyolojidir.

Bazı sosyologlara göre evrim sadece bir olgu değil, aynı zamanda bir ilkedir, çünkü bu olgu sadece geçmişe ait değildir, aynı zamanda somut yaratımlarıyla geleceği de kontrol eder ve böylece geçmiş olayların rasyonel sınıflandırmalarının yanı sıra davranış kurallarını da destekler.

Doğal olarak, sosyologlar tarafından öne sürülen çeşitli evrim doktrinlerinin meşruiyetini ve bilimsel değerini tartışmayı düşünmüyoruz. Ancak bize öyle geliyor ki, hak kavramı evrim ve sosyolojik oryantasyon kavramlarından daha baskındır.

Birincisi, insani olgularla ilgili bir evrim yasası ne kadar dikkatli bir şekilde oluşturulmuş olursa olsun, bu evrimin kesinlikle kaçınılmaz olduğunun ve hiçbir etkinin onun seyrini değiştiremeyeceğinin nasıl kanıtlanabileceğini göremiyoruz.

Sonra yine, hakkın aynı zamanda gelişim, değişim ve ilerleme anlamına geldiğini hiçbir şekilde yadsımadan, onun, bağlantılı olabileceği evrimden bağımsız olarak, doğrudan ve kendi başına saygıyı hak etmesini sağlayan rasyonel bir karaktere sahip olduğunu kabul etmiyor muyuz? Akıl, sosyolojinin en titiz çıkarımlarıyla bile kendini bağlı hissetmez. Bunların sonuçlarını kendi hak kavramına dahil etmeden önce, kendi normu aracılığıyla bu sonuçların değerini kendisinin takdir etmesi gerekir.

Bunun anlamı, demokrasinin yol gösterici fikri haline gelen hak kavramının, aklın gereklerine uygun, kesin ve açık bir şekilde gerekçelendirilmiş bir içerik kazanmasının, ancak gerçekten de ortaya çıktığı yer olan ahlâka geri döndürülmesiyle mümkün olabileceğidir. Çünkü Yunanlılar ve Romalılar arasında demokrasi, esas olarak, gücün ve keyfiliğin egemenliğine karşı yenilmez bir şekilde karşı çıkan bu yüce adalet anlayışının ifadesiydi. Hakkın yazılı yasalarının ardında, ahlâkın yazılı olmayan yasaları olduğu öğretilmiştir. Ya demokrasiyi bilimsel pozitivizm bahanesiyle sistemin ruhunun tehlikelerine ve dizginlenemeyen tutkuların öfkesine teslim etmek; ya da onu ahlâkî ilke altında tanımlamak, düzenlemek ve idealize etmek: alternatifimiz budur. Bir kez bunun tamamen farkına vardığımızda, seçimimiz nasıl sorgulanabilir?

Bununla birlikte, sorunun koşullarını yerine getirmek için, ahlâk her zaman kendisine verilmeyen en geniş anlamıyla yorumlanmalıdır.

Yunan filozoflar ahlâkı, endüstriyel yaşamdan daha az olmamak üzere, siyaseti de içerecek şekilde düşünmüşlerdir. Aristoteles siyaseti etikten ayırdığında, kesinlikle onu ahlâkın dışına koymaz. Ona göre siyaset, eylemin gücü içermesi gibi bireysel ahlâkı da içeren daha eksiksiz ve daha mükemmel bir ahlâktır.

Ancak bugünlerde, yalnızca bireyin bir vicdana sahip olduğu ve toplumsal ya da ulusal benliğin ifadesinin yalnızca bir metafor olarak görülebileceği, görünüşte yalnızca vicdanlar için geçerli olan ahlâkın bireyler dışında kimseyi kapsamayacağı iddiası ileri sürülmektedir. Bu bakış açısı göz önünde bulundurulduğunda, bazıları bireyi bencil ve doğal olmayan bir bağımsızlık içinde izole etme fikrinden endişe duymaya başlamıştır. Ancak, bireyleri aritmetik birimler gibi birbirinin dışına koyan soyut ya da atomik

bireycilik ile bireyin kendisinde, ancak hemcinsleriyle bir ilişki içine girdiğinde gelişebilecek eğilimler bulan somut bireycilik arasında ayırım yaparak, onu bu yalıtılmışlıktan vazgeçirmek için yeterince şey yaptıklarını düşünüyorlar: bu, dayanışmacı ahlâk denilen ilkedir.

Bu sistemlerin ahlâka farklı kısıtlamalar getirdiğini kabul etmekte acele ediyoruz. Ahlâkın sınırları neden bireysel vicdanın sınırları olsun ki? Ahlâk, insan düşüncesini mümkün olduğunca mükemmel bir şekilde gerçekleştirebilmesi için insan yaşamına verilmesi uygun olan biçimin bilimidir. Şimdi, toplumların, ulusların ve Devletlerin, onları bireylerden ayıran ve bireysel yaşamın yetersiz kaldığı mükemmellik biçimlerini oluşturan kendilerine has özellikleri olduğu açık değil midir?

Siyasi ahlâkın ilkesi nedir? Açıkça ulusal onur fikridir. Ama ulus nedir?

İnsan toplumunun ilk türü ailedir. Sayıca az olmalarının yanı sıra, aynı ailenin üyeleri genellikle birbirlerine çok benzerler: aynı kan, dil, gelenekler, eğitim ve fikir birikimi. İnsan toplulukları ölçeğinin diğer ucunda, ırkları ya da yaşam biçimleri ne olursa olsun, doğanın kurduğu -ya da hayal gücünün yarattığı- topluluğu buluruz. Bu muazzam toplulukta farklılıklar son derece fazladır, ailenin karakteristik özelliği olan tek bir vücut olma hissi artık yoktur. Şimdi, aile ile dünya çapında bir insan topluluğu arasında bir toplum tasavvur etmek mümkündür: bu toplum hem birbirinden önemli ölçüde farklı insanların yakınlaşmasını hem de bir ailenin üyelerinde görülene benzer bir sempati bağının, içgüdüsel bir sevginin varlığını içerecektir. Maksimum sevgi ile maksimum yaşam ve çeşitliliği birleştiren ve uzlaştıran böyle bir toplum ne kadar güzel ve asil olurdu! Bu, bir ve çok olanın, duygu ve aklın uyumlu birliği, doğa ve sanatın, uygun bir şekilde büyüme ve üretim olarak adlandırılan şeyin mümkün olan en mükemmel sentezi olurdu. Aile, doğanın bir tezahürüdür. Birbirine yabancı kişiler arasında kurulan örgütler yapay yaratımlardır. Dış dayanışma ve doğal yakınlık, fayda ve içgüdü tarafından en mutlu oranlarda bir arada tutulan bir organizasyon, evrenin şaheseri olmaz mıydı?

Siyasi ahlâkın ilkesi olarak ulusal haysiyet fikri göz önüne alındığında, demokratik bakış açısından demokrasinin iki unsurunu nasıl tanımlayacağız: halk ve hükümet?

Halk, ne birbirinden bağımsız bireylerin basit bir toplamı ne de bu bireylerin yalnızca araçları ve pasif delegeleri olacağı aşkın bir bütün olabilir. Çünkü bu kavramların hiçbirisi, tek ve heterojen, doğal ve kurumsallaşmış bir bütün olarak ulus fikrine karşılık gelmez.

Demokratik bakış açısından halk, birbirleriyle öylesine birleşmiş bireyler topluluğu olarak tanımlanmalıdır ki, çoklukları, çeşitlilikleri ve özgürlükleri birliğin koşullarına kendiliğinden uyabilsin ve birlikleri bireyselliklerini ve özgürlüklerini güvence altına alabilsin. Bir yandan bütün,

bireylerin toplamından başka bir şeydir, çünkü bireylerin kendi başlarına bırakıldıklarında düşünemeyecekleri ya da hayal ürünü olarak görecekları bir ideali hedefler. Öte yandan, bütüne gerçeklik kazandıran yalnızca bireylerdir ve bu bireyler yalnızca kendi varlıklarını güvence altına almak, yoğunlaştırmak ve yüceltmek için hesaplanan amaçların peşinden gitmelidir.

Dolayısıyla halk hem tek hem de çok olan bir varlıktır; ortak idealleri ülkelerinin yüceliğı olan çok çeşitli yurttaşlar topluluğudur: tek ve görünür olan, onur mirasını kıskançlıkla koruyan ve tüm üyelerinin bu mirastan yararlanmasını sağlayan büyük bir ailedir. Birlik, bireylerin ortak amaca adanmışlığıyla gerçekleşir; ortak yarar ise her birinin iyiliğidir.

Yine, ahlâkî açıdan bakıldığında, ne bireylere kendini dayatan mutlak hükümet teorisini ne de bireylerin doğasında var olan egemenlik teorisini savunabiliriz. Kökeni ya da temeli ne olursa olsun, her türlü denetimden muaf mutlak bir hükümet, ulusal haysiyet fikrine karşıdır. Bu egemenlik hükümdardan bireyler olarak vatandaşlara devredilse bile, bireyin kendi kendini yönetme hakkına hiçbir sınır koymayan bir bireycilik mutlakiyetçilikten başka bir şey olmayacaktır.

Aslına bakarsanız, “yöneten” ve “yönetilen” gibi isimler uygunsuzdur. Normal bir Devlette, eski bilgeliğe göre, tek gerçek yönetici kanundur: “Hükmedene kim hükmedecek? Yasa.” “Yöneten” ve “yönetilen” sözcükleri hiçbir şekilde bir hiyerarşi ilişkisini değil, sadece bir işlev farklılığını ima etmelidir. Bir anlamda her yurttaş, yasaların yapılmasında ve yürürlüğe konulmasında payı olduğu ölçüde bir yöneticidir. Yönetenler ve yönetilenler, adaletin tek yüce yasası önünde eşit bir şekilde dururlar. İnisiyatif ve itaat: bu iki nitelik herkes için uygun ve gereklidir; herkesin gücüne, refahına ve onuruna katkıda bulunurlar. İster devleti ister bireyleri ele alalım, gerçek anlamıyla kendini yönetmek, kişinin kişisel fikirlerine veya arzularına göre değil, adalet ve hakikatin emirlerine göre kendini yönetmesidir. Böyle bir idealin hayata geçirilmesinde Devlet ve bireylerin, örgütlenme ve özgürlüğün, sanat ve doğanın yakın iş birliği vazgeçilmezdir.

Ve eğer demokrasi anlayışımızı genişletir ve uluslar ligine uygulamaya çalışırsak, benzer sonuçlara ulaşırız.

Böyle bir birliğe katılan uluslar ne mutlak bağımsızlık hakkına sahip kendi kendine yeten bireyler olarak ne de merkezi bir egemen gücün basit araçları olarak görülebilir. Burada da bütün ile parçalar arasında, örgütlenme ile özgürlük arasında karşılıklı uyumlu bir ilişki olmalıdır. Ancak açıktır ki, Bütün, bir, topluluk, bu durumda, siyasi örgütlenmesi ortak gelenekler ve özelemler, içgüdüsel sempati ve derin bir ahlâkî birlik tarafından güçlendirilen, iyi kurulmuş ve sağlam bir şekilde oluşturulmuş bir ulusa göre çok daha az gerçekliğe sahiptir ve çok daha sınırlı bir hakka sahiptir. Uluslararası bir demokrasiyi ancak belirli uluslararası adalet ve ortak

çıkarlar temelinde göreceli bir yakınlaşma olarak tasavvur edebiliriz.

Ahlâkî ilkesine göre belirlenen genel demokrasi fikri budur. Bu bakış açısı bir kez benimsendiğinde, hak, eşitlik ya da teklik kavramlarına, tarih ya da sosyoloji verilerinin pratik değerine ilişkin bahsedilen güçlükler derhal ortadan kalkar. Gerçek ahlâkî hak, grupların, partilerin, bireylerin veya sınıfların keyfi iddialarından açıkça ayırt edildiğinde, hak kavramı kesinliğini, otoritesini ve kutsallığını yeniden kazanır. Ayrıca, hak kavramının belirlenmesinde, eşitlik ve dayanışma fikirleri, aklın kavradığı ideali ifade ettikleri ve bilimsel ilkelere dayandırma iddiasında bulunmadıkları takdirde bize önemli bir destek sunarlar ki bu da çoğu zaman yalnızca tutkuları ya da iştahtları temsil eder.

Öte yandan, tarih ve gerçekten bilimsel olduğu ölçüde sosyoloji, siyasete vazgeçilmez veriler sağlar ve akıl, öğretilerini ideal adalet ışığında düşünüp eleştirdiğinde, talimatları çok dikkatli bir şekilde takip edilemeyecek rehberler olarak görünür.

İnsani kurumlar gerçeğin fikre uyarlanmasıdır. Bu uyarlama ancak her iki terimin de bilinmesiyle mümkündür. Akıl bize fikir konusunda ışık tutar; tarih ve sosyoloji ise bize olgu sağlar.

Özetle, demokrasi kavramı kendi içinde biçimsel ve soyut bir kavramdır. Anlamı: halkın kendi kendini yönetmesidir. Bu ifade ancak ahlâkî kabulüyle anlaşıldığında ciddi ve yüce bir anlam taşır. Kelimesi kelimesine ele alındığında, kendi üzerinde özgürce tasarrufta bulunma yetkisi verilen halkın adaleti mi yoksa kendi fantezilerini mi kanun olarak görmesi gerektiğini göstermez. Demokrasi, eğer klasik ününe layık olacaksa, demokratik ruhu gerektirir. Biçim, özden ayrı bir şey değildir; dış özgürlük, kısıtlamanın yokluğu, ancak ondan yararlanan kişi ruhun ahlâkî özgürlüğüne uygun olduğu ve ona sahip olmaya istekli olduğu sürece yararlı ve izin verilebilirdir.

İnsan düşünen bir varlık olarak var olduğundan beri insanlığın doktrini böyle olmuştur, çünkü bu fikirler hem klasik ilimde hem de Hıristiyan öğretisinde neredeyse aynı terimlerle ifade bulur.

📄 Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

👤 Yazar(lar) / Author(s): Osman Zahid Çifçi.

🏦 Finansman / Funding: Yazar(lar), bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul eder(ler). / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.